

„Hai să râdem!”

Debutul presei de divertisment la Tulcea

Dr. Mădălina Lasca

Facultatea de Istorie și Științe Politice,
Universitatea „Ovidius” din Constanța;
e-mail: lascamadalina@yahoo.com

“Let's laugh!” - Tulcea debut entertainment press

Abstract

In Tulcea, entertainment media had a framework for the emergence and development based on inexhaustible source of inspiration offered by locals political circumstances and confusions of all kinds. Thus, at the end of the nineteenth century publishing environment Dobrogea diversify the appearance of the first entertainment newspaper (written by ethnic minority Greek) entitled "Stravopodis" ("Halt"), printed in Sulina between 1875-1882. Followed, in chronological order: "Paraponisitul" – 1879, "Caraghiosul" – 1909-1910, "Pepper" – 1914-1916, "Let's laugh!" – 1914-1916, "Biciușca" – 1915, "Dobroudja cheerful" – 1929. Publications listed above meet the need Tulcea entertainment and relaxation time, whilst an alternative to leisure.

For communication (whose title is based on the name of one of the newspapers – "Let's laugh!") is to present the debut entertainment media Tulcea, identifying its specific elements: satire, irony, bantering, humor and alternative means it may amuse the reader. They will bring to the fore Tulcea society which at that time was troubled by administrative problems, economic, political and social will not escape the vigilance staff entertainment newspapers. Thus, lazy and corrupt officials, moftangii of political or frivolous ladies who met in secret, are some of the topics addressed by the editors of front page news "humor" of which stands Stricăcerneală (founder of humor magazines "Caraghiosul" and "Pepper").

This approach aims to demonstrate the scientific reliability of humor press, who often is disregarded because of prejudice that it does not address serious issues. Conversely, browsing the pages of this type of press we find that they are exposed, sometimes with devastating virulence,

hypocrisy, political parties in the vortex "government rotary" baseness, stupidity and human greed.

Comparing media entertainment of the past with that of today there is the following fact: the late XIXth century and the XXth century dominates the quality and quantity nowadays.

Rezumat

La Tulcea, presa de divertisment a avut un cadru propice de apariție și dezvoltare bazat pe inepuizabile surse de inspirație oferite de localnici, conjuncturi politice și confuzii de tot felul. Astfel, la sfârșitul secolului al XIX-lea, peisajul publicistic dobrogean se diversifică prin apariția primei gazete de divertisment (redactată de minoritatea etnică elenă) intitulată „Stravopodis” („Șontorogul”), tipărită la Sulina între anii 1875-1882. Au urmat, în ordine cronologică: „Paraponisitul” – 1879, „Caraghiosul” – 1909-1910, „Ardeiu” – 1914-1916, „Hai să râdem!” – 1914-1916, „Biciușca” – 1915, „Dobrogea veselă” – 1929. Publicațiile enumerate mai sus răspund nevoii tulcenilor de divertisment și relaxare, reprezentând, totodată, o alternativă la petrecerea timpului liber.

Scopul comunicării (al cărei titlu are la bază numele uneia dintre gazete – „Hai să râdem!”) este acela de a prezenta debutul presei de divertisment la Tulcea, identificând elementele sale specifice: satira, ironia, persiflarea, umorul și orice alt procedeu care îl putea amuza pe cititor. Acestea vor aduce în prim plan societatea tulceană care la acea vreme era frământată de probleme administrative, economice, politice și sociale, ce nu vor scăpa vigilenței colaboratorilor gazetelor de divertisment. Astfel, funcționarii leneși sau corupți, moftangii din politică ori domnișoarele neserioase care se întâlneau pe furiș, sunt câteva dintre subiectele de primă pagină abordate de către redactorii de presă „umoristică”, dintre care se detașează Stricăcerneală (fondatorul revistelor de umor „Caraghiosul” și „Ardeiu”).

Prezentul demers științific urmărește a demonstra seriozitatea presei de umor, care, de cele mai multe ori, este desconsiderată datorită prejudecății conform căreia aceasta nu abordează chestiuni serioase.

Dimpotrivă, răsfoind paginile acestui gen de presă, vom constata că sunt demascate, uneori cu virulență nimicitoare, fățarnicia partidelor politice aflate în vârtejul „rotativei guvernamentale”, josnicia, prostia și lăcomia umană.

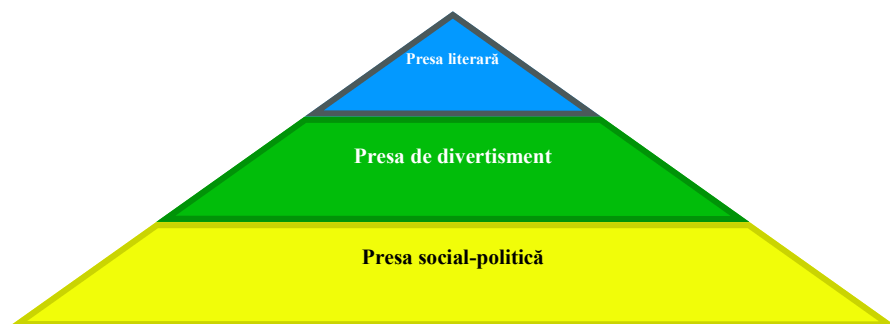
Comparând presa de divertisment din trecut cu cea de astăzi, se constată următorul fapt: la sfârșitul secolului al XIX-lea și în secolul al XX-lea domină calitatea, iar în zilele noastre cantitatea.

Keywords: entertainment press, Tulcea, „Caraghiosul vesel”, „Ardeiu”, late XIXth - early XXth centuries

Cuvinte cheie: presă de divertisment, Tulcea, „Caraghiosul vesel”, „Ardeiu”, sfârșitul sec. XIX - începutul sec. XX

Importanța presei, cel puțin până la apariția cinematografului și apoi a radioului, este semnificativă datorită, în principal, funcției sale informative și a efectelor sau a consecințelor pe care le are asupra societății, în plan secundar. Rolul său, după părerea lui Michael Real, este acela de a informa, de a ajuta, „indivizii să se orienteze în activitățile lor zilnice, facilitând relaxarea și evaziunea, permite întărirea identității personale, asigură perpetuarea moștenirii culturale, oferă formule comune, uzuale de gândire și exprimare, definește o sumă de categorii de interpretare a lumii, furnizează compensații pentru frustrări, contribuie la realizarea coeziunii sociale, facilitează implantarea noului în societate, validează simbolurile și miturile unei culturi etc.”¹.

În Dobrogea, presa se găsește în adevăratul ei rol, apărând „drepturile poporului, luminându-l asupra îndatoririlor ce le are către societate și intervenind între o populație, care abia a deschis ochii la razele unei vieți constituționale, și guvern”². Mai mult decât atât, gazetarii de aici au pus accent pe funcția de educare a publicului, pentru a-l iniția în teme care nu îi sunt familiare, dar considerate utile pentru devenirea ca om instruit. Pentru a avea o imagine mai clară asupra tipologiei publicațiilor din Dobrogea, în general, și a celei din Tulcea, în special, am considerat că este necesară apelarea la forma grafică de mai jos.

Revenind la presa de divertisment tulceană, aceasta se poate împărți în: ziare și reviste umoristice (în care am inclus acele publicații care conțin șarade, epigrame, poezii și povestiri umoristice, cum ar fi „Paraponisitul” și „Caraghiosul vesel”) și publicații satirice (reprezentate de revista „Ardeicul”. În cele ce urmează, vom analiza revistele „Caraghiosul vesel” și „Ardeicul”,

---

¹ Michael Real, *Super Media*, Sage, 1989, London, p. 251.

² Un dobrogean, *Rolul presei față de Dobrogea*, în „Centrul Dobrogei”, an. II, nr. 21, 26 octombrie 1898, p. 4.

datorită faptului că au avut același director și o apariție îndelungată comparativ cu celelalte publicații menționate mai sus.

„Caraghiosul vesel”, subintitulat „Revistă humoristico săptămânală”³ (apare în fiecare duminică), debutează întâi la Brăila, în format de revistă (A₄). Începând cu numărul 16 din 14 decembrie 1909 și până la 10 octombrie 1910 apare la Tulcea⁴. Din paginile revistei, suntem informați că exista și o ediție a „Caraghiosului vesel” de București. În perioada în care director al publicației a fost Stricăcerneală⁵ au apărut 27 de numere, în total. Publicația stârnește hazul cititorilor săi datorită titlului (sunt alăturate în mod comic cele două cuvinte „caraghios” și „vesel”), a numelui directorului (Stricăcerneală) și a colaboratorilor săi (Jenică Crampon-Cataif, Garibaldi, Costică Dinpoet, Sily Somnabulu, Cetățeanu turmentat, Tabacu-Cronos, Ștregarul Gălățean, Jimblă Carebeabenzină, Ică Bulevard, Sandu Delacuget, Jean Cocoșelul etc) și, nu în ultimul rând, a modului prin care citorii erau înștiințați de preț: „Caraghiosul” pentru golani se vinde cu 10 bani, iar pentru nobilime prețul lui e 10 centime. Abonamentul pentru șase luni costa 2 lei și pentru un an 4 lei. Apariția revistei la Tulcea este explicată de către directorul Stricăcerneală în articolul intitulat „Hoș bulduc ciuguclar!”⁶ astfel: „din diferite împrejurări pe care citorii le cunosc, am fost nevoit să-mi transportez domiciliul aici, și să trec Dunărea – nu înot – cu vaporul <<Domnul Tudor>> și să mă stabilesc în Tulcea”⁷. Timp de două luni „Caraghiosul” a fost în agonie, iar acum „scoțându-și capul în public, nu putea face altfel decât a spune tuturor: „hoș bulduc ciuguclar”. Acestea sunt primele cuvinte pe care le adresăm stimaților noștri cititori”⁸. În continuare este prezentat, într-un mod original, scopul revistei: „*Caraghiosul* cu începere de azi scoate iar capul la iveală, și să-l păzească sfântul Pafnutie⁹ pă-l de i-o cădea în labă. *Caraghiosul* va fi strajă neadormită a mahalalelor, ca și în trecut, va fi apărătorul mojiștilor, și va da cu bâta în capul oricărui franțuzit sau nemțit, care va îndrăzni să persecute cu nedreptatea pe vreun mojiș de teapa lui”¹⁰. Stricăcerneală își încheie articolul exprimându-și speranța că „va deveni un mare pașă – un mare caraghios-perdesi, vorba lui

³ „Caraghiosul vesel”, an. I, nr. 16, 25 iulie 1910.

⁴ Numerele 16-27 au apărut la Tulcea.

⁵ „Stricăcerneală” este probabil pseudonimul lui G.P. Benim.

⁶ Expresie de salut în limba turcă; în traducere înseamnă „bine v-am găsit băieți!”

⁷ „Caraghiosul vesel”, an. I, nr. 16, 25 iulie 1910, p. 1.

⁸ *Ibidem*.

⁹ Este vorba despre Sfântul Mucenic Pafnutie Egipteanul, pomenit în calendarul creștin ortodox în ziua de 25 septembrie.

¹⁰ „Caraghiosul vesel”, an. I, nr. 16, 25 iulie 1910, p. 1.

Sapungiu –, dar nu ca pașa ăl șchiop din Măcin, ci ceva mai harașo, mai mișto!”¹¹ Dar până atunci îi îndeamnă pe cititori să-l milostivească „în fiecare Duminică cu câte un ban de București”¹².

Despre destinul revistei aflăm și în numerele următoare. Astfel, în articolul „Pe neașteptate ...”, din numărul 17 al revistei, colaboratoarea Doina Galațului informa cititorii că se depun eforturi de readuce „în stare normală pe nemuritorul Caraghios, astfel că tragem cu pana până ce ne ese ochii, adesea zorii ne lasă făptuind poezele și noaptea ne prinde cu sudori reci pe frunte luptând numai și numai ca societatea caraghioșilor noștri cu sediul la Tulcea să nu fie întrecută de rivala societate din București”¹³. Decesul „Caraghiosului”, ediția de Brăila, este prezentat cu mult umor de către fostul secretar de redacție Gucnay-Brăila. În articolul „Cum a murit ... (amintiri)”, sunt descrise ultimele două zile (respectiv 8 și 9 aprilie 1910) petrecute de acesta în redacția revistei din Brăila. Iată cum s-au petrecut faptele: vineri, 8 aprilie, „după ce am isprăvit drăcia de Poștă¹⁴ luai îndată manuscrisele și dădui o fugă până la tipografie, le lăsa acolo ca să se culeagă pentru no. 16 care trebuia să apară a doua zi. Sâmbătă, 9 aprilie (...) ajungând la redacție, la poartă zării o căruță încărcată cu bagaje, între altele era și masa redacțională pe care o recunoscui. Nu știam ce să cred. În sine gândeam că n-o fi plătit Don Director chiria și l-a dat afară proprietăreasa, sau i le-o fi sechestrat d. Ciopală, căruia nu i-a plătit datoriile. Când să intru pe poartă mă lovesc nas în nas cu Don Director! – Al cui e bagajul ăsta? – Al meu. – Unde pleci? – La Tulcea! – Ce faci acolo? – Mă fac pașă!... – Cum? și Caraghiosul?! – Caraghiosul a murit! – Cara... murit! mai mult n-am putut zice căci și am căzut jos. (...) Și așa vedeți iubiți cititori, așa a murit Caraghiosul. Cum a înviat nu știu, să vă spue dom Director”¹⁵. Nu putem înțelege exact cauza dispariției „Caraghiosului” de Brăila, însă dialogul purtat între cei doi protagoniști, redactat în stil pur caragialesc, reprezintă o sursă de umor de cea mai bună calitate pentru cititorii de atunci și pentru cei de astăzi, fiind accentuat și de limbajul vremii¹⁶, care imprimă o notă veselă articolului, chiar dacă subiectul său este foarte serios. „Don Director”, a răspuns invitației secretarului său de redacție, explicând prompt în primele numere (după cum s-a văzut deja) „cum a înviat” „Caraghiosul” ... la Tulcea.

---

¹¹ *Ibidem*.

¹² *Ibidem*.

¹³ *Ibidem*, nr. 17, 1 august 1910.

¹⁴ Este vorba de dialogul telefonic cu corespondenții revistei.

¹⁵ „Caraghiosul vesel”, an. I, nr. 18, 8 august 1910, p. 1.

¹⁶ Am respectat întocmai limbajul vremii în citatele folosite pentru a da mai multă savoare textului.

În paginile revistei au fost publicate șarade, epigrame, poezii, sonete și schițe umoristice. Iată, de exemplu, cum se derula, în termeni umoristici, desigur, săptămâna unuia dintre colaboratorii revistei: „Luni întârziind la serviciu/Am rămas prin cafenele/Vreți să știți ce fac acolo?/ - Scutur punga de lovele./Marți am tras o chelfăneală/La doi licieni (lichele)/Pentru ce?... vă spun îndată/Făcea pont gagigei mele./Mercuri am scris o scrisoare/Unui văr ce-l am în Iași/Poate vreți să știți ce-i dânsu?/Să vă spun: e mardeiași¹⁷/Joi am stat mai mult acasă/Și-am mâncat puțin mai bine/Ce-am mâncat, vreți să știți poate?/Cinci măslina și cinci pâine./Vineri nu am pus în gură/Nici o țigară d-un ban/Cauza?... că portofelu/Era chiar un băragan./Sâmbătă m-am pus pe lucru/Corispondența mi-am făcut/Căci mi-era cu Caraghiosul/Să nu capăt vr-un bucluc./Duminică dimineața/Am dat fuga ca nebunu/Ca să cumpăr Caraghiosul/Vă salută ... Somnambulu”¹⁸. Se poate constata că revista este într-adevăr ceea ce se intitulează, adică o publicație „umoristică”, oferind cititorilor săi, în mod regulat, în fiecare duminică, o lectură plăcută și amuzantă. Directorul și colaboratorii săi au un simț al umorului dezvoltat, surprinzând în scrierile lor viciile societății pe care le critică, cu „zâmbetul pe buze”.

Spre deosebire de „Caraghiosul vesel”, „Ardeiu” face parte din publicațiile satirice. Subintitulat „Revistă umoristică-politică-socială” apare săptămânal (în fiecare duminică), în mai multe orașe ale țării, inclusiv la Tulcea, începând cu luna septembrie a anului 1914 și până în ianuarie 1916. Între septembrie 1914 și iunie 1915 au apărut 29 numere, iar între noiembrie 1915 - ianuarie 1916 au mai apărut 5 numere. Nu s-au păstrat numerele 1-15 din primul an de apariție. Un exemplar costa 10 bani, iar abonamentul pe un an de zile 4 lei. Directorul publicației nu este nimeni altul decât Stricăcerneală¹⁹, despre care aflăm că poartă ca semn distinctiv la cravată un ac de aur sub forma unui ardei²⁰. Responsabili de apariția numerelor sunt Spiridon Tănase și George Nicolescu.

La publicația umoristică, nu lipsită de note libertine, își aduc contribuția mulți colaboratori care semnează cu pseudonime ca: Mefisto, Alfonso Macaroni, Calcă Des Păcală, Ghete rupte, Mușunache, Sfarmănuți etc. Rubricile permanente sunt: „Viața în Tulcea”, în cadrul căreia sunt publicate știrile din localitate în versuri umoristice și „Halima Săptămânală” unde „musiu” Stricăcerneală consemnează, ca într-un jurnal, tot ceea ce i se

---

¹⁷ Conform *Dicționarului explicativ al limbii române* forma corectă este *mardeiaș* și înseamnă bătăuș, ciomăgar.

¹⁸ „Caraghiosul vesel”, an. I, nr. 16, 25 iulie 1910, p. 2.

¹⁹ Fost director al publicației „Caraghiosul vesel”.

²⁰ „Ardeiu”, an. I, nr. 23, 16 februarie 1915, p. 8.

întâmpla în timpul săptămânii respective, realizând practic o radiografie a societății sale. În articolul intitulat chiar „Ardeiu!”²¹, asumat de către redacție (căci nu este semnat), se consideră că este „cea mai folositoare și mai educativă revistă din țara noastră, fiindcă pe lângă că e una din multiplele reviste ce poate fi citită și de fete, apoi această revistă aduce cele mai mari servicii părinților care au fete și băieți care au apucat pe o cale greșită”²¹. Cu toate acestea, un cititor îi atrage atenția directorului Stricăcerneală că „ardeiul dumitale lasă mult de dorit, fiindcă am văzut că multe lucruri de mare importanță nu sunt publicate, de exemplu de ce nu intervii prin glasul ardeului d-tale pe lângă autoritatea comunală, ca să faci o șosea mai bună pe malul Dunărei, ce duce spre pescărie, fiindcă bielele noastre cuconițe, parcurg foarte greu această distanță - mai ales seara de la 5-8 - când doresc a vizita Farul și Palatul Jandarmeriei își pierd galoșii”²².

Revista nu a publicat scrieri picante și nici imorale, ci a semnalat anumite abateri de la morală. De exemplu, corespondentul de la Caracal o atenționează pe d-ra Victorița să „mai înceteze cu sărutatul pe marginea pârauului, că Saager este om însurat și o să-și bată odată nevasta pentru dumneata și pe urmă să mai vezi *Ardeiu!* cum o să te faci să te usture de o să-ți meargă fulgii”²³ sau „d-le N. Grosu încetează te rog conversația de amor cu d-ra Franța, căci e ucenică la croitorie și în loc să învețe uită și ce a învățat”²⁴. Astfel de semnalări vin și din alte orașe ale țării precum: Medgidia, Brăila, Galați, Adjud, Vaslui, Iași, Bacău, Bârlad, Buzău, Tg.-Frumos ș.a. Ca urmare a publicării lor, au fost luate măsuri de corectare, părinții care și-au recunoscut fetele „ardeiate” hotărând fie ca ele să se căsătorească, fie să iasă pe stradă însoțite numai de ei. În acest sens, revista își asumă meritul, dând exemple concrete: „am măritat numai aici, în Tulcea, 5 fete și am îndreptat 73, care luaseră drumuri greșite; am măritat pe G. din strada Sf. Împărați, care i-a spus iubitului ei: ori mă iei, ori te împușc, căci *Ardeiu!* m-a făcut de râs; pe fosta d-ră C., care tatăl ei convingându-se de cele scrise de noi a măritat-o imediat; pe I. de pe strada Tunsului, care de asemenea au procedat părinții ei la fel și încă 2, care credem de prisos a le mai numi, apoi 73, care le avem trecute în registrele noastre și care nu era zi de la Dumnezeu să nu le vezi pe stradă ba cu cutare, ba cu cutare; astăzi aceste fete nu se văd pe stradă decât cu părinții lor”²⁵.

Pe lângă aceste „rapoarte”, în revistă mai erau publicate și epigrame dedicate, în marea lor majoritate, sexului slab, cetățeanului turmentat etc.

---

²¹ *Ibidem*, nr. 16, 7 decembrie 1914, p. 2.

²² *Ibidem*, nr. 18, 25 decembrie 1914, p. 2.

²³ *Ibidem*, nr. 16, 7 decembrie 1914, p. 7.

²⁴ *Ibidem*, nr. 17, 14 decembrie 1914, p. 2.

²⁵ *Ibidem*, nr. 18, 25 decembrie 1914, p. 7.

Trebuie remarcat faptul că este singura revistă care nu conține obișnuita, de acum, pagină de reclame și anunțuri. Numărul 1 al revistei, apărut la 1 ianuarie 1915, surprinde cititorul cu „Cele 10 porunci”, evident inspirate din decalogul biblic și prelucrate în stilul inconfundabil al redacției. Conform acestora, trebuie: să te culci seara citind *Ardeiu!*; să nu înjuri pe cei ce scot *Ardeiu!*, să citești numai *Ardeiu!* - care e cea mai moralizatoare revistă; să nu ciordești sau să plagiezi pe alți scriitori și să-ți trimiți bucățelele să le pui în ... *Ardeiu!*; să te ia ciurma și Sfântul Pafnutie de n-oi citi *Ardeiu!* în fiecare duminică; să nu te lauzi pe la fete că ești tare la ... *Ardei* și că nu vei fi publicat; să-i mulțumești lui Stricăcerneală și să te rogi pentru sănătatea lui că a putut introduce, cu mari eforturi morale și materiale, o asemenea revistă; să o iubești și să-i faci reclamă că-i bună ... revista *Ardeiu!*; să dai concurs lui Stricăcerneală ca să-și cumpere o mică tipografie pentru *Ardeiu!*, care trebuie să iasă în 16 pagini și, nu în ultimul rând, să-l cumperi totdeauna și să umbli cu el în buzunar, căci altfel vei fi trecut în rândul chiulangiuilor, care îl citesc pe gratis la depozitari. Prin conținutul său, „*Ardeiu!*” completează presa de satiră, astfel încât societatea tulceană este satirizată atât din punct de vedere social, cât și politic.

Cu toate că ne referim la perioada de început a presei de divertisment ce apare la Tulcea la sfârșitul secolului al XIX-lea, putem concluziona următoarele:

- Redactorul *Stricăcerneală* exploatează o varietate de surse pentru a-și binedispune cititorii;
- Umorul, satira fină și ironia, prezente în paginile celor două reviste ale sale, sunt de cea mai bună calitate;
- Aprecierea cititorilor tulceni este una pozitivă, datorită longevității publicațiilor.

De asemenea, încercând o comparație între presa de divertisment de atunci și cea de astăzi, constatăm că „*Stricăcerneală*” poate fi considerat un brand pentru vremea sa, așa cum este grupul „*Divertis*” astăzi, cu diferența că membrii săi au simțit nevoia de a edita un *Manual de umor alternativ*²⁶. Comparând umorul de atunci cu cel din manual, putem afirma că sursa principală este politica și politicianul, aceleași probleme de atunci regăsindu-se și acum. Suntem în asentimentul celor de la „*Divertis*” în legătură cu „transformarea izvoarelor istorice orale în izvoare scrise, a personalităților politice în personalități istorice și a oamenilor politici în bulevarde, străzi, piețe sau statui”²⁷.

---

²⁶ *Divertis, Manual de umor alternativ*, București, Editura Nemira, 1999, p. 4. În *Cuvânt înainte*, se face precizarea că s-a dorit „un manual de umor continuu, dar a ieșit unul de umor alternativ. Așa e umorul”. Cuprinde „scene din viața românească de la 1983 la 1999, zugrăvite în culorile *Divertis*: umorul și satira”.

²⁷ *Ibidem*.